

FEW XXI, 178».

Però puix que hi ha identitat de significat, i quasi identitat de forma, amb el ll. CAESPES, cosa que salta a la vista, amb una estructura tan singular com la de *gêspet*/CAESPITEM és obligat fer venir l'un de l'altre, car fóra inconcebible una mera coincidència: si ells no hi han caigut és perquè partien de la forma *jespe*, prenent *gespet*, *gispet*, per un diminutiu, però després el mateix Rohlf's ha trobat *gêspet* en les seves localitats més conservadores: és evident que *gespe*, *yespe*, *gespa* surt d'això per una reducció del consonantisme implosiu final, reducció més que més inevitable davant la -s flexiva i en terminació àtona (-dz=-z pràcticament confós amb -s); i en realitat *gespet* no ha estat mai diminutiu sinó mera trivialització d'una terminació inusitada com a àtona; la -d- dels derivats *gespedera*, *gespedella*, *gespedosa*, -assa, no pot fer sinó reblar-ho.

El cas s'ha repetit fora dels Pirineus en l'italià *cespo* (i *cespuglio*), i en l'engad. *tschisp*, al costat del sobreselvà *tschêspet*, en els quals s'ha mantingut la c- de l'ètimon. Al capdavant és també de la rarsa de -et àtona que prové la variant citada *gêspac* (tal com *prêstec* de PRAESTITUM, *bâlec*, *tâvec* etc.).

DERIV.: Veg. a dalt per als topònims. +*Engispetar-se* les egües quan el morro se'ls irrita de tant pasturar *gispet*, cerd. (Portè, 1959). +*Gespedina* o +*çesperina* Vall de Boí, herbeta semblant al *êspet* però de tija o cama encara més primeta (Taüll, 1969).

¹ De fet, en el poble més alt de la vall, a Taüll, diuen *êspet*, tant els vells (1953) com d'altres de més joves (1969), però *êsp* he sentit a Boí mateix, 1953 ---, i això mateix sento a Aneto i a la Vall de Castanesa (Fontjanina, 1957). — ² Encara que sigui forma secundària, la -c és certa: *žêspik* en el xipella de Tuixén (1964). D'on el derivat col·lectiu *žêspagá*, nom de la Canal del *Gespegar* a la Serra d'Ensija (Vallcebre, Alt Berguedà). — ³ Cf. GENÇANA/*llençana*, però aquí influeix també el fet que el *gispet* és «llís» (em diuen en alguns llocs) «llisa molt» (Portè) o sigui 'llisca, rellisca'. — ⁴ Amb grapat de *žêspét* tapen els buits de la volta de la cabana, amb aquesta herba dura, per impedir que s'hi infiltri la pluja, Fahrholz, *Wohnung u. Wirtschaft im Hoch-Ariège*, 116.

Gessaire, *gessals*, V. *guix*

GESSAMÍ, de l'àr. *yāsamin* id., mot d'origen persa; la variant LLESSAMÍ, preferida avui en la llengua comuna, prové de l'ús aràbic amb article, *alyāsamin*, fusió de *ly* com a ll. □ 1.ª doc.: *gezmir*, *gicimir*, fi S. XIV, *gessimins*, 1382; *jassamí*, 1575; *llessamí*, c. al S. XVIII (cançó popular).

Ja Eiximenis cita «alfàbega, ruda, clavelina, sajorida, *gezmir*, maravelles, pom d'amor, gáujg, anglantina ---» entre les produccions que abunden a Val. i l'enjoien (*Regiment*, NCL., 26.27); en la Farmacologia catalana de Klagenfurt (ms. fi S. XIV, AORBB III, 263): «oli de camamilla una onza, oli de *gicimir* una onza, oli de lor una onza, oli de liri blau una onza»

entren en una recepta (on hom llegeix malament *giti-mir*); *AlcM* dona cita de *gessimins* en un doc. de 1382, i de *gesmins* en un de 1406, i el *DAG.* de *gessemins* en Fc. de la Via. Sovint s'aplega amb noms de liliàcies (cf. les cites de *JRoig*, d'Eiximenis i de Moll) i del mateix *lliri* o *llir*, que és justament el que causa l'alteració de *jassemi/jasmí* en la forma valenciana *gesmir*, ja assegurada per les rimes en *JRoig*, *Spill*: «més que neu, blanca, / rosa, *gesmir* / e flor de llir», «par que t'hi banyes / en ayguarròs, / roses e flòs, / clavells, *gesmir* / hi creus collir» (vv. 10585, 12343); «safirs e maragdes, ab diversos smalts qui's demostraven fulles e flors de *gesmir*» en el *Tirant de Galba* (Ag. IV, 297; NCL. V, 203.20; Riç., 1155); «*jasmí* o *jassamí*: hyasminum», *OPou* *tThPu.*, 51); *gisimins*, 1429 (*GColon*, *ZRPb.* LXXVIII, 76-8).

En el P. Val. el derivat *gesmirer* es dissimilà en *gesmiler*, i això donà peu al naixement d'una forma *gesmil*, que ja cita *CRos*, com a ex. dels mots on una s nostra correspon a una z castellana (junt amb *mesclar*, *bisarría* i d'altres, *AdagesR*, 1736, p. 28); també Sanelo recull «*gesmil*: *jazmín*» (f° 5v), Cavanilles grafia *jasmil* (*Observ.* II, 323), i Renat com a ex. de mot oposat a l'ús del Princ., *llessamí* («El Camí», 16-IV-34); a la Font d'En Carròs *germil* (V. cita en *enrullar*, V. *RODA*); amb el pas natural de *zm* a *rm*: d'una variant semblant, però amb -i deu sortir el mall: *žorami*, que usava Mrn. Aguiló en la forma *germí* més primitiva, en una juvenil poesia amorosa (c. 1850-60): «angelets, ¿voleu-me di / si quan nasquéreu tan bells, / tan iguals, vàreu sorti / des perfums de dos ramells / de violetes y *jermí*?» (*JMBover*, *BiEscrBal.* I, § 5).

La forma amb *j*, *ge*-, continua bastant general en la llengua comuna fins a la Renaix.: encara no registren més que *gessamí* Belv. i Lab. 1839, i és encara la forma usada per Verdager en l'*Atlántida*: «--- / balla y presum d'Hespèrides lo tendre poncellam / --- / de *ge<s>samí* y vidalba darrera un cortinatge, / sa mare, per llentiscles en flor encobertats, / prop del seu, buyt, guarnia'ls set llits de nuviatge / ---» (II, 35a; de *jesamins* y eureres ---, en l'original de 1877). I d'altra banda amb *ž*- és encara la forma que predomina no sols en el P. Val., sinó també a Mall. i el Ross. (*žesamí*, Estagell, 1960). La forma amb *ll*- és, en canvi, la més general avui en el Princ., amb variant *lžamí* a Banyoles (on hi ha el Carrer del *Lleixamí*, 1964), i s'usa també a Menorca, segons la sentència proverbial «lo *llaçamí*: / al qui no té amor, l'hi fa venir, / i al qui la té, l'hi fa reverdir», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 273). MilàF recollia una cançoneta popular «si vols que l'amor t'atenga / dóna-li un brot de ram d'orenga, / d'orenga o de *llessamí* / Bon amor, si tu vols! vina ab mi!» (*Romllo.*, 571.10). S'explica aquesta forma com he indicat a dalt, si bé hi pogué ajudar la influència de *llir(i)*.

En castellà la forma antiga havia estat *azemín* [c. 1330], i encara que *jazmín* ja hi apareix a m. segle XV, el tractament *ž*- (> *h*-) d'una *y*- aràbiga és tan xocant contra la fonètica castellana que cal admetre que el castellà ho manllevà de la nostra llengua, pro-